

เอกสารวิชาการหมายเลข 7

โครงการ “บรรยายสาธารณะ-ตุลาควิชา- มหาวิทยาลัยประชาชน
30 ปี 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย” 2516-2546

14 ตุลา “วันเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์”

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

แม้จะ 30 ปีแล้ว แต่ 14 ตุลาที่ยังกระจัดกระเจง ยังเรียกร่องและสร้างมติมหาชนในความหมายและนัยของมันอยู่ต่อมาได้อีกอย่างมีพลัง ไม่ว่าใครจะมองว่า “14 ตุลา” มีปัญหา หรือคนรุ่นใหม่มีปัญหาหากับมันก็ตาม โดยส่วนตัวผมกลับมองในอีกด้านที่ตรงข้าม ผมเห็นว่า “14 ตุลา” ไม่มีปัญหา และคนรุ่นใหม่หรือกลางเก่ากลางใหม่ทั้งหลายก็ไม่ได้มีปัญหา กับ “14 ตุลา” แต่อย่างใด

อ้าว ถ้าเช่นนั้นการถกเถียงทะเลาะและวิพากษ์วิจารณ์ระหว่างคนกลุ่มฝ่ายต่างๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร ถ้าสุดได้แก่การถกเถียงว่าด้วยชื่อของวันที่ 14 ตุลาว่าควรจะเรียกกันว่าอะไรดีถึงจะสมกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น ดังที่ผมได้กล่าวแล้วว่า “14 ตุลา” นั้นไม่เหมือนกับเหตุการณ์อื่นๆ ในประวัติศาสตร์ไทย ที่พวกเราเคยเรียนและท่องจำกันมา หากแต่ 14 ตุลาจะเป็นเหตุการณ์แรกก็ได้ ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ที่มีความเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่เคยมีประวัติศาสตร์ชาติไทยมา ความจริงอันสำคัญๆ ของประวัติศาสตร์คือการที่มีคนจำนวนมากมหาศาลเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมในอดีตครั้งนั้นโดยตนเอง

พูดอย่างตรงๆก็คือ “14 ตุลา” เป็นประวัติศาสตร์ที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นมาจากตัวเอง ไม่ใช่หล่นลงมาจกสวรรค์ ไม่ใช่ได้มาด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือมนุษย์ ไม่ใช่ได้มาด้วยความกรุณาปราณีของผู้มีอำนาจวาสนาใหญ่โต และไม่ได้มาจากการนำของพรรคหรือองค์กรนำที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมดเลย

หากแต่ "14 ตุลา" มาจากการปฏิบัติทางสังคมโดยตรงของประชาชนเอง นี่เองคือลักษณะเด่นอันสำคัญยิ่งของเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จากจุดนี้เองที่ทำให้ "14 ตุลา" ไม่อาจเป็นประวัติศาสตร์ของใครคนใดคนหนึ่ง ไม่อาจเป็นประวัติศาสตร์ของสถาบันใดสถาบันหนึ่ง ไม่อาจเป็นประวัติศาสตร์ "สายเดี่ยว" หรือกระแสหลักที่รับใช้อุดมการณ์เฉพาะอันหนึ่งอันใดได้

หากแต่ " 14 ตุลา" จำต้องเป็นประวัติศาสตร์ของมหาชนส่วนข้างมาก มีอุดมการณ์ที่เป็นของและรับใช้ปวงชนอย่างแท้จริง นั่นก็คืออุดมการณ์ของประชาธิปไตยที่แท้จริงนั่นเอง

การถกเถียงอภิปรายขณะนั้นว่า 14 ตุลาคมควรจะเรียกว่าวันอะไรดี เกิดมีปัญหามาขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรี มีความเห็นให้กลับไปทบทวนชื่อที่ฝ่ายรัฐสภาทั้งสองคือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เสนอว่าให้เรียกว่า "วันประชาธิปไตย" โดยมีความเห็นว่าอาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับวันที่ 24 มิถุนา อันเป็นวันของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย

ผมมีความเห็นว่าการเปรียบเทียบระหว่างสองเหตุการณ์สองวันสำคัญนี้ ไม่ควรผสมปนเประหว่างเหตุการณ์ การกระทำ ผู้กระทำ และกิจกรรมอื่นๆอีกมากมาย ที่เรียกรวมๆว่าเหตุการณ์ในอดีตทั้งหลาย เข้ากับเจตจำนง หรือเจตนารมณ์ของเหตุการณ์นั้นๆ เราอาจเปรียบเทียบได้ว่า เหตุการณ์วันที่ 24 มิถุนา มีที่มาอย่างไร ซึ่งแตกต่างจากเหตุการณ์ 14 ตุลา หรือองค์ประกอบของขบวนการ 24 มิถุนา แตกต่างหรือเหมือนกับ 14 ตุลาคมอย่างไร ไปถึงเป้าหมายของการเคลื่อนไหวทั้งสองกรณีที่อาจมีทั้งด้านที่ตรงกันและแตกต่างกัน ไปถึงผลลัพธ์ของสองเหตุการณ์

การศึกษาอย่างเจาะลึกในเหตุการณ์สำคัญเป็นเรื่องปกติที่นักประวัติศาสตร์กระทำกันตลอดเวลา และต้องทำอยู่เรื่อยๆ เพราะข้อมูลหลักฐานต่างๆมักจะกระจ่างและมีมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ดังนั้นความจริงในประวัติศาสตร์ว่า "อะไรที่ได้เกิดขึ้นจริงๆ" (what actually happened) ที่นักประวัติศาสตร์มีชื่อชาวเยอรมัน นายรันเกกล่าวไว้ จึงจะค่อยๆปรากฏต่อสายตาของสังคมมากขึ้นด้วย

ในขณะที่การศึกษาและตีความถึงเจตจำนงหรือเจตนารมณ์ของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น ไม่อาจทำได้ในเหตุการณ์หนึ่งเดียว ผมกำลังเสนอว่าสิ่งที่เรียกว่า "เจตจำนงทางประวัติศาสตร์" นั้น

ไม่ใช่เป็นเพียงข้อเสนอหรือนโยบายของผู้สร้างเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น เพราะเจตจำนงหรือสปีดในประวัติศาสตร์นั้นมีลักษณะเป็นสิ่งที่สากลเป็นสิ่งที่ทั่วไป จึงต้องแสดงออกผ่านเหตุการณ์และกระบวนการประวัติศาสตร์อันยาวนาน หลายนานเหตุการณ์ จนกระทั่งสังคมเข้มแข็งและสามารถปฏิบัติอุดมการณ์นั้นได้อย่างเป็นกิจลักษณะมากขึ้น เมื่อนั้นแหละที่เจตจำนงประวัติศาสตร์จึงจะสามารถพูดได้อย่างเต็มปากว่าคืออะไร

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นการเริ่มต้นกระบวนการทางการเมืองที่เรียกว่าประชาธิปไตย ข้อนี้คงไม่มีใครปฏิเสธความจริงและความหมายของมันได้ แต่ในทางปฏิบัติระบบการเมืองและรัฐบาลหลังจากนั้น ไม่อาจทำการสร้างและรักษาระบบอบประชาธิปไตยไว้ได้อย่างสมบูรณ์ การเมืองไทยในยุคประชาธิปไตยที่ดำเนินมาจนถึงวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จึงเป็นประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์ กล่าวคืออำนาจการเมืองโดยส่วนใหญ่ยังไม่เป็นของประชาชน ระบบปกครองจึงมีลักษณะเป็นระบบอำนาจนิยมแบบหนึ่งแบบใดมาโดยตลอด เห็นได้จากการเกิดการแย่งอำนาจรัฐโดยกำลังอาวุธ ที่เรียกว่าการรัฐประหารและปฏิวัติมาโดยตลอด ในขณะที่การเลือกตั้งซึ่งเป็นวิธีการอันชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ถูกทำลายและทำให้สลายหายไป

การอุบัติขึ้นของเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลา โดยเนื้อหาคือการเรียกร้องให้อำนาจการปกครองเป็นของประชาชนอีกครั้งหนึ่ง คือการเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน การเคลื่อนไหวเริ่มด้วยการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ โดย "กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ" ที่ร่วมกันเซ็นชื่อเบื้องต้น 100 ชื่อ ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญเป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจนและเข้าใจได้มากที่สุดว่านี่คืออำนาจอันชอบธรรมสูงสุดทางกฎหมายของประชาชน ที่ก่อเกิดมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนา

ในทางอุดมการณ์และในเจตจำนงทางประวัติศาสตร์ จึงกล่าวได้ว่าทั้งสองเหตุการณ์คือ 24 มิถุนา และ 14 ตุลา ต่างมีอุดมการณ์ร่วมกันคือประชาธิปไตย หากไม่เกิด 24 มิถุนาก็จะไม่เกิด 14 ตุลาในลักษณะการอย่างที่เราได้เห็น ก็จะเป็นการเรียกร้องอย่างอื่น ถือสัญลักษณ์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ "รัฐธรรมนูญ" ก็จะเป็นอีกประวัติศาสตร์การเมืองไป แต่ความจริงก็คือ 14 ตุลาได้ผลักดันและช่วยทำให้เจตนาธรรมของ 24 มิถุนา ปรากฏเป็นจริงมากขึ้นในสังคมต่างหาก กล่าวในที่สุดเมื่อพิจารณาในทางเจตจำนงหรือเจตนาธรรมแล้ว ผมจึงเห็นว่า 14 ตุลา คือการต่อเนื่องของ 24 มิถุนา การปฏิวัติ 14 ตุลาเป็นกระบวนการที่ทำให้อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เริ่มสร้างขึ้นโดย 24 มิถุนา สมบูรณ์ขึ้น เป็นความจริงทางสังคมขั้นในที่สุด

ที่สำคัญอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ผู้นำสำคัญของขบวนการ 24 มิถุนา ก็ได้เขียนบทความชี้แนะให้แก่บรรดานักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนไม่กี่เดือนภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา โดยตีพิมพ์ในวันที่ 10 ธันวาคม 2516 ในคำขวัญว่า "จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน 14 ตุลาคม" เนื้อหาหลักคือการเสนอว่าอันตรายใหญ่หลวงต่อการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น มาจากบรรดาซากทรรคนะแห่งระบบเก่าที่ตกค้างอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งซากทรรคนะของระบบทาส โดยยกตัวอย่างความผิดพลาดของคณะราษฎรเอง ที่ไม่ตระหนักถึงอุปสรรคดังกล่าวภายในขบวนการอภิวัฒน์ ทำให้นำไปสู่ความแตกแยกของคณะราษฎรและรัฐบาลต่อมา

นัยของบทความดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นนัยและฐานะทางประวัติศาสตร์ของ 14 ตุลา กับ 24 มิถุนา ว่ามีความต่อเนื่องและเกี่ยวพันกันอย่างสำคัญ ต่อการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ขึ้นในประเทศไทย

ทั้งหมดนี้ผมจึงมีความคิดว่า ชื่ออันเหมาะสมสำหรับวันที่ 14 ตุลา ควรจะเน้นหนักไปที่เจตนารมณ์หรือเจตจำนงทางการเมืองของการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง มากกว่าที่ตัวเหตุการณ์หรือคณะกลุ่มบุคคล หรือจุดหมายเบื้องต้นขณะนั้น รวมถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของแต่ละคณะในอดีต หากแต่ควรเน้นที่อุดมการณ์ของขบวนการนั้นๆ อันเป็นสิ่งที่ทั่วไปที่ครอบคลุมประวัติศาสตร์และความปรารถนาาร่วมกันของคนส่วนใหญ่ในสังคม ที่จะเอื้อต่อการปฏิบัติทางการเมืองของประชาชนเองในอนาคตได้อย่างเป็นจริงด้วย

ผมจึงเสนอว่า 14 ตุลา คือ "วันเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์" ด้วยเหตุผลที่ว่าประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงวันที่ 24 มิถุนา และการขับไล่เผด็จการในกรณี 14 ตุลา นั้น เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวและพัฒนาการต่อเนื่องของประวัติศาสตร์แห่งการปลดปล่อยประชาชนไทยอันเดียวกัน.

